

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης
του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

σε συνεργασία με το

ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Επικοινωνιών

με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΣΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

THE CONTRIBUTION OF ART TO STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN PRIMARY EDUCATION

της

Γκιριτλή Μελτέμ

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται

στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του Προγράμματος
Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τ.Ε.Φ. – Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε.
Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και
Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της Ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

1° Μέλος: Δρ. Σπυριδούλα Κατσαντώνη, Συνεργαζόμενη Ερευνήτρια- Ι.Π.Τ.- Ε.Κ.Ε.Φ.Ε.
«ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»

2° Μέλος: Δρ. Ζωή Καραμπατζάκη, Συνεργαζόμενη Ερευνήτρια -Ι.Π.Τ.- Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»

3° Μέλος: Σπυρίδων Κιοσσές, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών
Σπουδών – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Κομοτηνή

2023

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται και αναζητούν αποτελεσματικές μεθόδους διδασκαλίας για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των μαθητών τους και ειδικότερα των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Η τέχνη στην εκπαίδευση των μαθητών αποτελεί μια εναλλακτική μέθοδο με θετική επιρροή σε αυτούς. Τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μπορούν και αναπτύσσουν τις κινητικές, κοινωνικές και γνωστικές τους δεξιότητες μέσω της τέχνης και κατανοούν καλύτερα την πραγματικότητα και τη θέση του υποκειμένου στον κόσμο (van de Water, McAnoy & Hunt, 2015). Επιπλέον, η τέχνη βοηθάει στην δημιουργική και συναισθηματική έκφραση και στην αφομοίωση της γνώσης.

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή αποτελεί μία βιβλιογραφική ανασκόπηση και βασίζεται στις πρόσφατες έρευνες, στην προσπάθεια να διερευνηθεί σε βάθος η συμβολή της τέχνης στην ακαδημαϊκή και σχολική επίδοση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Αρχικά, αναφέρεται ο σκοπός της εργασίας, τα ερευνητικά ερωτήματα που ώθησαν στην ανασκόπηση καθώς και η μεθοδολογία της συλλογής των δεδομένων.

Στη συνέχεια, γίνεται εννοιολογική αποσαφήνιση των εννοιών ειδική αγωγή και παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες καθώς γίνεται αναφορά και στις κατηγορίες ειδικών αναγκών.

Έπειτα, αναλύεται ο όρος τέχνη και γίνεται εκτενείς αναφορά στη συμβολή κάθε είδους τέχνης στην εκπαίδευση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Επίσης, αναφέρεται η σημασία της διαθεματικότητας στην εκπαίδευση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μέσω καλλιτεχνικών μαθημάτων. Ακόμη, αναφέρεται η εφαρμογή της τέχνης συνδυαστικά με άλλες επιστήμες και τονίζεται η σημαντικότητα του ρόλου του εκπαιδευτικού σε όλη αυτή τη διαδικασία.

Τέλος, παρουσιάζονται τα ευρήματα των ερευνών της τελευταίας δεκαετίας πάνω στο θέμα αυτό και καταγράφονται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις για περαιτέρω έρευνες.

Λέξεις- Κλειδιά: Ειδική Αγωγή, Παιδιά με Ε.Ε.Α, Τέχνη, Μουσική, Εικαστικά, Θέατρο, Διαθεματικότητα

ABSTRACT

Teachers need and seek effective teaching methods of their students and especially students with special educational needs. Art in the education of student is an alternative method with a positive influence on them. People with special educational needs can do develop their motor, social and cognitive skills through art and better understand reality and the subject place in the world (van de Water, McAvoy & Hunt, 2015). In addition, art helps with creative and emotional expression and the assimilation of knowledge.

This master's thesis is a literature review and is based on recent research, in an attempt to investigate in depth the contribution of art to the academic and school performance of students with special educational needs in primary education.

First, the purpose of the work, the research questions that prompted the review as well as the methodology of data collection are stated.

Then, there is a conceptual clarification of the concepts of special education and children with special educational needs, as reference is also made to the categories of special needs.

In addition, the term art is analyzed and extensive reference is made to the contribution of every kind of art to the education of students with special educational needs. Also, the importance of intersubjectivity in the education of students with special educational needs through art courses is mentioned. Furthermore, the application of art in combination with other sciences is mentioned and the importance of the role of the teacher in this whole process is emphasized.

Finally, the findings of the last decade's research on this topic are presented and the conclusions and suggestions for further research are recorded..

Key-Words: Special Education, Children with Special Educational Needs, Art, Music, Visual Arts, Theater, Intersubjectivity.

6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Άλκηστις, (2008). *Μαύρη αγελάδα – άσπρη αγελάδα*. Δραματική Τέχνη στην εκπαίδευση και Διαπολιτισμικότητα. Αθήνα: Εδόσεις Τόπος.
- Αναστασιάδου, Ου. (2020). *Η αξιοποίηση των εικαστικών στην εκπαίδευση μαθητών και μαθητριών με αναπηρία*. Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.
- Βεργιοπούλου Α. (2016). Η σημασία των καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων στη ζωή των ατόμων με ειδικές ανάγκες και η αξιοποίηση των εικαστικών στην τάξη από τον εκπαιδευτικό. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης, 2014(2)*, 631–639. <https://doi.org/10.12681/edusc.410>
- Βούλγαρη Μ. (2012). *Διαταραχές που αφορούν στην επικοινωνία ενός παιδιού στην προσχολική ηλικία και οι θετικές επιδράσεις του αθλητισμού*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Ελλάδα.
- Γραφάκου, Ε. & Λαμπίτση Β. (2011). *Η αξιοποίηση των εικαστικών τεχνών στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Γρηγοριάδου Ε. (2016). *Η επίδραση της μουσικής σε παιδιά και ενήλικες που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού*. Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή εργασία. Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης.
- Δινάκη Ει. (2019). *Παραδοσιακή και διαφοροποιημένη διδασκαλία: Διδακτικές Επιλογές εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για μαθητές με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες στα Μαθηματικά*. Μεταπτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Θεσσαλονίκη.
- Ζέρβα Τ. (2023). *Η δραματική τέχνη στο μάθημα της θεατρικής αγωγής ως μέσο βελτίωσης των κοινωνικών δεξιοτήτων σε μαθητές ειδικού δημοτικού σχολείου*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου. Ελλάδα.
- Ζώνιου – Σιδέρη, Α. (2011). *Οι ανάπηροι και η εκπαίδευσή τους. Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξής τους*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.
- Κάκουρος, Ε. & Μανιαδάκη Κ. (2006). *Ψυχοπαθολογία παιδιών και εφήβων, Αναπτυξιακή προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω.

- Καλαντζής Κ. Γ. (1976). *Το πρόβλημα των μειονεκτικών παιδιών και εφήβων και η αντιμετώπιση του*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ
- Καμάρη Π., (2021). Η συνεισφορά των τεχνών και των νέων τεχνολογιών στη διαθεματική προσέγγιση της διδασκαλίας. Μεταπτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος.
- Καραμπατζάκη Ζ. (2010). *Θέματα Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης*. Εκδόσεις: Πάραλος
- Καρέλα Γ. (2016). Ταξιδεύοντας μέσα από την Τέχνη: Μια διδακτική προσέγγιση στο μάθημα της Γλώσσας. Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης, 2015 (1), 587-594.
- Καρτασίδου, Λ. (2004). *Μάθηση μέσω κίνησης*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Καρτασίδου, Λ. (2004). *Μουσική εκπαίδευση στην ειδική παιδαγωγική, Εκπαιδευτικές-θεραπευτικές προσεγγίσεις της μουσικής στην ευρύτερη της σημασία σε άτομα με ειδικές ανάγκες*, Αθήνα: Τυποθήτω.
- Κλαδάκη Μ., Τσιμπιδάκη Α., Δάρρα Μ. (2016). *Μια φορά και έναν καιρό ήταν..τα χρώματα: Ένα θεατρο-παιδαγωγικό πρόγραμμα σε άτομα με νοητική υστέρηση*. Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης, 1-10.
- Κοντογιάννη, Α. (2012). *Η Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Πεδίο.
- Κοντογιάννη, Α. & Ντολιοπούλου, Ε. (2000). Δραματική Τέχνη με Παιδιά με Νοητική Καθυστέρηση σε Φυσικό Περιβάλλον. *Πρακτικά Συνεδρίου Ειδικής Αγωγής, 12-24 Μαΐου 2000* (σσ. 318- 326). Κρήτη: Πανεπιστήμιο Ρεθύμνου.
- Κουράτορα, Α. (2021). *Τέχνες, ΤΠΕ και Ειδική Αγωγή*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος.
- Κουρετζής, Λ. & Παρζακώνη Α. (2012). *Θεατρικό παιχνίδι: η δια του θεάτρου παίδευση, θέατρο & εκπαίδευση: δεσμοί αλληλεγγύης*. Γκόβας Ν., Κατσαρίδου Μ., Μαυρέας Δ. (επιμ.). Αθήνα: Πανελλήνιο Δίκτυο για το θέατρο στη εκπαίδευση.
- Κουρμπέτης Β. (2016). Εκπαιδευτικό υλικό και εφαρμογές για μαθητές με αναπηρία. Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης, 2015(1), 14-25. <https://doi.org/10.12681/edusc.391>

- Λενακάκης, Α. (2008). *Η θεατροπαιδαγωγική ως Νέο Μοντέλο Παρέμβασης στην Αγωγή Ατόμων με Εμπόδια στη Ζωή και στη Μάθηση*. Στο Η. Κουτκούτας & J. P. Chaertier (Επιμ.), *Παιδιά και Έφηβοι με Ψυχοκοινωνικές και Μαθησιακές Διαταραχές* (σσ. 455-470). Αθήνα: Τοπίο.
- Μιχαηλίδου, Μ. & Πετρά, Ζ. (2015). Η Τέχνη διδάσκει και διδάσκεται. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 1-6.
- Μόσχος, Κ. & Μπίκος, Γ. (2011). *Η αξιοποίηση της μουσικής στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Εκδόσεις Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Μπούκουρας Κ. (2016). Εκπαιδευτικό υλικό και εφαρμογές για μαθητές με αναπηρία. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 2015(1), 61–71. <https://doi.org/10.12681/edusc.395>
- Παληκίδης Α. (2008). Η εικονογράφηση των σχολικών εγχειριδίων ιστορίας στο Ανδρέου, Α., *Η διδακτική της Ιστορίας στην Ελλάδα και η έρευνα στα σχολικά εγχειρίδια*. Εκδόσεις: Μεταίχμιο. Αθήνα.
- Παναγιωτίδης Β. (2018). *Περιγραφή συνεδριών μουσικοθεραπείας με παιδί με σύνδρομο Down*. Μεταπτυχιακή Διατριβή. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.
- Παπαδόπουλος Σ. (2013). Θεατρική παιδεία και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Θεωρία και εφαρμογές. Στο Θ. Γραμματάς (επιμ.), *Το θέατρο ως μορφοπαιδευτικό αγαθό και καλλιτεχνική έκφραση στην εκπαίδευση και την κοινωνία* (σς. 97- 127). Αθήνα: Πράξη 'Θαλής' ΕΚΠΑ.
- Παπαδόπουλος, Α. (2006). *Μουσικοθεραπεία*, σελ. 105-116, 134- 136, Θεσσαλονίκη, Ζανδές.
- Παπανικολάου, Ρ. (1996). *Η ζωγραφική στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Μικρός Πρίγκηπας.
- Παρασκευοπούλου- Σταυροπούλου Μ. (2016). *Η συμβολή της δραματικής τέχνης στην εκπαίδευση στην ανάπτυξη των γλωσσικών ικανοτήτων εφήβων με νοητική υστέρηση*. Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου. Ελλάδα.
- Smith, D. & Tyler, N. (2019). *Εισαγωγή στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση Φέρνοντας την αλλαγή*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

- Σταθοπούλου- Καμπύλη Μ. (2017). *Τέχνη και Μαθηματικά: Διαθεματικές προσεγγίσεις μέσα από την ιστορία της Τέχνης*. πτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Φλώρινα.
- Σταυρίδης Μ. (2000). *Η Μουσική στην εκπαίδευση. Σύγχρονες τάσεις και αντιλήψεις*. Αθήνα: Gutenberg
- Στασινός Δ. (1991). *Η Ειδική Εκπαίδευση στην Ελλάδα*. Gutenberg, Αθήνα. Στο Ξενογιάννη, Δ., & Υφαντή, Α. (2002)
- Στασινός, Δ. (2013). *Η Ειδική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Στασινός, Δ. (2016). *Η Ειδική Εκπαίδευση 2020 PLUS: Για μία συμπεριληπτική ή ολική εκπαίδευση στο νέο – ψηφιακό σχολείο με ψηφιακούς πρωταθλητές*. Αθήνα: ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ
- Τζιβνίκου Σ. (2015). *Μαθησιακές Δυσκολίες. Διδακτικές Παρεμβάσεις*. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Κάλλιπος.
- Τσιάρας, Α. (2014). *Η Αναπτυξιακή Διάσταση της Διδακτικής του Δράματος στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Τσιάρας, Α. (2004). *Το θεατρικό παιχνίδι στο δημοτικό σχολείο*. Αθήνα
- Τσιμπιδάκη Α. & Κλαδάκη Μ. (2016). «Η οικογένεια μου και Εγώ»: Ένα θεατροπαιδαγωγικό πρόγραμμα σε παιδιά με νοητική υστέρηση. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 2015(2), 1458-1467. <https://doi.org/10.12681/edusc.371>
- Φράγκη, Μ. (2011). *Η αξιοποίηση του θεάτρου στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Εκδόσεις Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Heward (2011), *Παιδιά με ειδικές ανάγκες. Μία εισαγωγή στην Ειδική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.
- Χατζή Αι. (2018). *Η εφαρμογή μουσικοθεραπευτικών προσεγγίσεων σε παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας με συναισθηματικές και συμπεριφορικές διαταραχές*. Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Ελλάδα.
- Χατζηπαναγιώτου, Π. (2001). *Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: Ζητήματα οργάνωσης, σχεδιασμού και αξιολόγησης*. Αθήνα: Δαρδανός.

- Χριστοπούλου Μ. (2006). Χρήση των Νέων Τεχνολογιών στην Εικαστική Αγωγή. Παραδείγματα και Εφαρμογές. (3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΕΕΕΠ- ΔΤΠΕ, Εκπαίδευση και Νέες Τεχνολογίες), Αττική, 179.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Abdi, S., Khalessi, M., Khorsandi, M. & Gholami, B. (2001). Introducing Music as a Means of Habilitation for Children with Cochlear Implants, *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 59(2), 105-113.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 5th Edition (DSM-5)*, 5th Washington, DC: Author.
- Archer A. L. & Hughes C. A., (2011). *Explicit Instruction. Effective and efficient teaching*. Guilford Press
- Bawa A., Mavis O. (2020). Integrating Drawing in Teaching English Language at Yumba Special School for Children with Intellectual Disabilities, *Journal for Learning through the Arts*, 16(1), 2704-2715.
- Berger, Dorita S. (2002). *Music Therapy, Integration and the Autistic child*. Στο <https://www.psychologynow.gr/>
- Coleman L. J. & Cross T. L. (2000). "Social -Emotional development and the personal experience of giftedness." In International Handbook of Giftedness and talent, eds. K. A. Heller, F. J. Mönks, R. J. Sternberg and R. F. Subotnik (Amsterdam: Elsevier), 203- 213.
- Corbett, B., Gunther, J., Comins, D., Price, J., Ryan, N., Simon, D., Schupp, C.& Rio, T. (2011). Brief Report: Theatre as Therapy for Children with Autism Spectrum Disorder. *J Autism Dev Disord*, 41: 505-511
- Durrani, H., (2014). Facilitating attachment in children with autism through art therapy: A case study. *Journal of Psychology Integration*, 24(2), 99-108. <https://doi.org/10.1037/a0036974>
- Edison, C. E. (1989). The effect of behavioral music therapy on the generalization of interpersonal skills from sessions to the classroom by emotionally handicapped middle school students. *Journal of Music Therapy*, 26(4), 206-221.

- Eisner, E. (2002). What can education learn from the arts about the practice of education? *Journal of Curriculum and Supervision* Fall 2002, Vol.18 No.1, 4-16.
- Erim G. & Caferoglou M. (2017). Determining the Motor Skills Development of Mentally Retarded Children through the Contribution of Visual Arts. *Universal Journal of Educational Research* 5(8), 1300- 1307, 2017.
- Foley, Sarah V. (2017). "Music Education and Its Impact on Students with Special Needs" *Scholarship and Engagement in Education: Vol.1 Iss.1, Article 11*. Available at: <https://scholar.dominican.edu/seed/vol1/iss1/11>
- Ismajli H. & Imami- Morina I. (2018). Differentiated Instruction: Understanding and Applying Interactive Strategies to Meet the Needs of all Students. *International Journal of Instruction*, 11(3), 207-218.
- Izzo, M. V. & Bauer, W. M. (2015). Universal Design for learning: Enhancing achievement and employment of STEM students with disabilities. *Universal Access in the Information Society*, 14(1), 17-27.
- Jamshid Ghajar (2000). Traumatic brain injury. *Seminar. THE LANCET*, Vol 356, September 9.
- Kirk, S. A. (1963). Behavioral diagnoses and remediation of learning disabilities. *In Proceedings of the annual meeting: Conference on exploration into the problems of the perceptually handicapped child Evanston, IL*, (pp. 1-7).
- Lenakakis A., K., Howard J. & Felekidou K. (2018). Play and inclusive education: Greek teachers' attitudes. *European Journal of Special Education Research*, 3(3), 129.
- Loyd D. A. (2011). *Perspective taking in individuals with autism in the interactive context of drama education* (Doctoral dissertation, Institute of Education, University of London).
- MacLean, J. (2008) The Art of Inclusion. *Canadian review of art education: research and issues* 35, 75-98
- Maria Mpella, Christina Evaggelinou, Eirini Koidou, Nikolaos Tsigilis (2019). The Effects of a Theatrical Play Programme on Social Skills Development for Young Children with Autism Spectrum Disorders, *INTERNATIONAL JOURNAL OF SPECIAL EDUCATION* Vol. 33, No.4

- Marieke Molenaar- Klumper (2002). *Non- Verbal Learning Disabilities Characteristics, Diagnosis and Treatment within an Educational Setting*. Jessica Kingsley Publishers . London and Philadelphia.
- Marylin J., Bull, M.D. (2020). Down Syndrome. *The new England Journal of Medicine*.
- McAfee, J., & Attwood T. (2002). *Navigating the Social World: A Curriculum for Individuals with Asperger's Syndrome, High Functioning Autism and Related Disorders Paperback*. London: Future Horizons.
- Moore, M. (2004). *Using Drama as an Effective Method to Teach Elementary Students. Senior Honors Theses*, Eastern Michigan University.
- National Endowment for the Arts. (2021). *What is Art?* Retrieved from: <https://www.arts.gov/artistic-fields/what-art>
- Neerja Thergaonkar, Deborah Daniel (2019), Effect of arts based therapy on functionality of children with intellectual disability, *J. Indian Assoc. Child Adolesc. Ment. Health* 2019; 15(2):55-71
- Odom, S. L., Brantlinger, E., Gersten, R., Horner, R. H., Thompson, B., & Harris, K. R. (2005) Research in special education: Scientific methods and evidence-based practices. *Exceptional children*, 71(2), 137-148
- O' Tool J. & Stinson M. (2013). Drama, Speaking and Listening: The Treasure of Oracy. In: Anderson, M. & Dunn, J. (edit.) *How Drama Activates Learning. Contemporary Research and Practice*. London, Bloomsbury 159-177.
- Penketh, C. (2017). *Children see before they speak: An exploration of ableism in art education. Disability & Society*, 32(1), 110-127
- Porter, S., McConnell, T., McLaughlin, K., Lynn, F., Cardwell, C., Braiden, H. J., Boylan, J., & Holmes, H. (2017). Music therapy for children and adolescents with behavioral and emotional problems: a randomized controlled trial. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 58 (5), 586- 594.
- Rickson, D., J. & Watkins, W., G. (2003). Music therapy to promote prosocial behaviors in aggressive adolescent boys- A pilot study, *Journal of Music Therapy*, 40(4), 283-301.

- Schirmacher R. (1998). *Τέχνη και δημιουργική ανάπτυξη των παιδιών*. 2^η έκδοση, (Επιμέλεια: Ράνυ Καλούρη). Αθήνα: Έλλην.
- Tomlinson, C. A. (2001a). *How to differentiate instruction in Mixed ability Classrooms*. ASCD.
- Van de Water M., McAvoy M. & Hunt K. (2015) *Drama and Education. Performance Methodologies for Teaching and Learning*. London and New York, Routledge
- Way, B. (1967). *Development through drama*: Longman.
- Xiaoyan Ke & Jing Liu (2017). Νοητική Αναπηρία. In Rey JM(ed) *IACAPAP e-Textbook of Child and Adolescent Mental Health*. (έκδοση στα Ελληνικά; Κώτσης Κ., ed) Geneva: International Association for Child and Adolescent Psychiatry and Allied Professions 2017.
- Yavuzer Y. (2012). Effect of Creative Drama- based Group Guidance on Male-Adolescents' Conflict Resolution Skills. *Eurasian Journal of Educational Research*, 47, 113-130.
- Zyga O., Russ S. W., Meeker H., & Kirk J.,(2017). A preliminary investigation of a school-based musical theater intervention program for children with intellectual disabilities, *Journal of Intellectual Disabilities 1–17^α The Author(s) 2017*.